

Ingediend via e-mail

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
t.a.v. mevrouw mr. drs. H.G.J. Bruins Slot

Den Haag, 14 april 2023

dossiernummer: 203832
uw kenmerk: 2023-0000039803
telefoonnummer: +31 (0)6 53 38 24 65
e-mail: e.vandenbosch@advocatenorde.nl

Betreft: Wet aanscherping strafbaarstelling ronselen en vereisten toewijzing restzetels

Geachte minister,

Bij brief van 17 februari 2023 heeft u de voorzitter van de algemene raad van de Nederlandse orde van advocaten (NOvA) ter consultatie voorgelegd het concept-wetsvoorstel Wijziging van de Kieswet in verband met de aanscherping van de strafbaarstelling inzake het ronselen van volmachtstemmen en de vereisten voor de toewijzing van restzetels (Wet aanscherping strafbaarstelling ronselen en vereisten toewijzing restzetels). De NOvA voldoet graag aan uw verzoek en heeft zijn adviescommissie strafrecht gevraagd te adviseren.

Bijgaand stuur ik u het advies van de adviescommissie. De algemene raad sluit zich aan bij de overwegingen van de adviescommissie en verzoekt u deze bij de verdere uitwerking te betrekken.

Met de meeste hoogachting,
namens de algemene raad,

mr. drs. W.M. van Tellingen
plaatsvervangend algemeen secretaris

bijlage: advies van de adviescommissie strafrecht

Bezoekadres

Prinses Beatrixlaan 5
2595 AK Den Haag
Tel. 070 - 335 35 35

Postadres

Postbus 30851
2500 GW Den Haag

www.advocatenorde.nl

ADVIES

Aan:	algemene raad
Van:	adviescommissie strafrecht (ACS)
Datum:	12 april 2023
Betreft:	Wet aanscherping strafbaarstelling ronselen en vereisten toewijzing restzetels

SAMENVATTING

Conclusie

De ACS onderschrijft het belang van de wetswijziging. Wel adviseert zij het wetsvoorstel aan te passen op twee punten, zodat (i) de strafbaarstelling niet mede kan komen te zien op situaties binnen de kring van naasten en (ii) het ‘persoonlijk aanspreken’ en ‘anderszins benaderen’ in de voorgestelde bepaling worden samengevoegd tot ‘benaderen’. Daarnaast adviseert de ACS te verduidelijken of het verschil tussen strafbaarstelling van het ronselen van onderhandse en schriftelijke volmachten nog steeds wenselijk is.

CONSULTATIEREACTIE

Inleiding

Het wetsvoorstel bevat een voorgestelde wijziging van de Kieswet in verband met de aanscherping van de strafbaarstelling inzake van het ronselen van volmachtstemmen en de vereisten voor de toewijzing van restzetels. Dit advies beperkt zich, conform het verzoek van de minister, tot het onderdeel dat voorziet in aanscherping van de strafbaarstelling inzake het ronselen van volmachtstemmen.

Het voorstel beoogt onder meer artikel Z 8 van de Kieswet te wijzigen. Dat artikel komt als volgt te luiden:

“Degene die een persoon aanspreekt of anderszins benadert met het oogmerk hem te bewegen het formulier op zijn stempas, bestemd voor het stemmen bij volmacht, te ondertekenen en deze pas af te geven, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van de derde categorie.”

De ACS onderschrijft dat voor betrouwbare verkiezingen een belangrijke waarborg is dat de kiezer zonder drang of dwang zelf bepaalt hoe hij zijn stemrecht gebruikt en dat een eventueel initiatief tot het stemmen per volmacht altijd van de kiezer zelf moet uitgaan. Gelet op het belang daarvan kan de ACS ermee instemmen dat de bestanddelen “stelselmatig” en “persoonlijk” uit de delictsomschrijving worden geschrapt. Het ronselen van volmachtstemmen is immers ook onwenselijk als dat eenmalig gebeurt en eveneens

als dat niet-persoonlijk, maar bijvoorbeeld via een algemene oproep op sociale media, plaatsvindt.

De ACS heeft drie opmerkingen over het voorstel.

De kring van naasten

Ten eerste beschermt het huidige voorstel onvoldoende tegen het bewegen van naasten om hun volmacht te verstrekken, terwijl niet duidelijk is of het wetsvoorstel dergelijke situaties op het oog heeft. Ook binnen een huishouden kan zich de situatie voordoen dat iemand de ander benadert de volmacht te verstrekken. Uit het voorbeeld op pagina 3 van het concept van de memorie van toelichting wordt niet duidelijk wanneer sprake is van ronselen en wanneer dit niet het geval is omdat het initiatief uitgaat van de volmachtgever onderscheidenlijk de ronselaar niet het oogmerk heeft de ander te bewegen de volmacht te verstrekken. In elk geval is de lijn hiertussen dun. Degene die zijn partner, ouder of huisgenoot overhaalt om een volmacht te verstrekken, kan daardoor mogelijk binnen het bereik van de voorgestelde bepaling komen te vallen. Het is de ACS niet duidelijk of de minister ook die gevallen strafbaar wil laten zijn. Mede met het oog op voorzienbaarheid is het wenselijk dat hierover duidelijkheid komt. De memorie van toelichting, waarin als voorbeelden worden genoemd het eenmalig toespreken van een groep of het plaatsen van een bericht op sociale media, wijst niet in die richting. Indien deze gevallen volgens de minister niettemin binnen het bereik van de voorgestelde bepaling dienen te vallen, adviseert de ACS dit nader toe te lichten. Indien dit niet het geval is, adviseert de ACS strafbaarheid uit te sluiten voor een bepaalde kring van personen. Te denken valt daarbij aan naaste familieleden, (gewezen) echtgenoten en/of huisgenoten (vgl. bijvoorbeeld art. 137, 189, 270, tweede lid, 316, tweede lid, Sr). Deze uitsluiting kan bewerkstelligd worden door in het artikel een tweede lid op te nemen waarin de strafbaarheid ten aanzien van het eerste lid wordt uitgesloten voor de in het tweede lid genoemde personen.

Benaderen

Ten tweede acht de ACS niet noodzakelijk dat in de nieuwe strafbepaling zowel 'een persoon aanspreken' als 'een persoon anderszins benaderen' wordt opgenomen. De huidige redactie, waarin zowel aanspreken als anderszins benaderen terugkomt, is te verklaren doordat bij introductie van de strafbaarstelling enkel het *stelselmatig* aanspreken strafbaar was gesteld en bij de wetswijziging van 1993 ook het anderszins *persoonlijk* benaderen strafbaar werd gesteld. Gegeven dat de gecursiveerde bestanddelen verdwijnen, vervalt de noodzaak zowel aanspreken als anderszins benaderen strafbaar te stellen. Alleen het strafbaar stellen van 'benaderen' volstaat. Daarmee worden zowel situaties van aanspreken als anderszins benaderen gedekt.

Verskil onderhandse en schriftelijke volmacht

Ten derde is op dit moment – kort gezegd – het ronselen van schriftelijke volmachten als bedoeld in art. L 7 e.v. Kieswet niet strafbaar en het ronselen van onderhandse volmachten wel. Met de voorgestelde wijziging wordt de mogelijkheid om onderhandse volmachten te ronselen in het geheel strafbaar gesteld. Dat geldt evenwel niet voor het

ronselen van schriftelijke volmachten. Niet uitgesloten is dat door het in het geheel strafbaar stellen van het ronselen van onderhandse volmachten, ronselaars hun heil zullen proberen te zoeken in het ronselen van schriftelijke volmachten, ondanks de drempels die het aanvragen van een schriftelijke volmacht met zich brengt. De ACS adviseert de minister, tegen de achtergrond van het voorgaande, te verduidelijken of een verschil in strafbaarstelling tussen het ronselen van onderhandse en schriftelijke volmachten wenselijk is.